

5. Травкіна О.І. «Меценатство гетьмана Івана Мазепи в Чернігові», режим доступу: http://zemlyaivoloya.net/news/metsenatstvo_getmana_ivana_mazepi_chernigovi.html

6. Система освіти в Україні другої половини XVII-XVIII ст., режим доступу: https://pidru4niki.com/1494051157023/kulturologiya/sistema_osviti_ukrayini_drugoyi_polovini_hvii-xviii

Вікторія САРАНЧА

АДАПТИВНІСТЬ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ: ВИКЛИКИ ВІЙНИ

Умови сьогодення, а саме – повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну та запровадження воєнного стану внесли свої корективи, фактично, у всі сфери суспільного життя. Звісно, вони не оминули й систему вищої освіти, яка була змушена адаптуватися до функціонування в контексті викликів війни. Серед них: знищення інфраструктури закладів вищої освіти, скорочення фінансування вищої освіти, втрата кадрового потенціалу, відтік українських та іноземних студентів із ЗВО, забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти в умовах воєнного стану.

Досвід віддаленої роботи під час пандемії Covid-19 сприяв кращій адаптації та швидкому переходу систему освіти на онлайн-навчання при введенні воєнного стану. Студенти та викладачі перебувають у різних місцях та умовах. Хтось перебуває в окупації, хтось за кордоном, хтось боронить країну в лавах ЗСУ.

Варто звернути також увагу на психічний стан суб'єктів навчального процесу. Викладачі та студенти зараз перебувають у стані наростаючої тривоги, а в деяких випадках і депресії через постійне хвилювання, безробіття, смерть близької людини, переїзд з постійного місця проживання тощо.

Зазначимо, що стрес, викликаний війною, відрізняється від повсякденного, оскільки, здебільшого він перевищує нашу здатність адаптуватися та змінюватися [1].

Ефективність функціонування системи освіти на всіх рівнях залежить від рівня адаптивності окремих її елементів та суб'єктів.

Більшість науковців зараз вказують на важливість вивчення проблеми адаптації людини до трансформаційних змін, особливо тих, які викликані глобальними форс-мажорними обставинами, у нашому випадку – в екстремальних умовах війни.

Слід зазначити, що недостатня адаптація, стресор, що перевищує наявні у людини адаптаційні можливості, призводить до зниження ефективності її діяльності та розвитку різноманітних психічних розладів. З цієї точки зору проблемам адаптації, управління адаптацією, адаптаційним процесом і адаптаційною здатністю, особливо індивідуальною, приділяють все більше уваги в сучасній науці.

Ефективність адаптації людини пов'язується з такими поняттями як адаптивність та адаптаційні можливості.

Адаптивність – це природжена та набута здатність до адаптації, тобто пристосування до всієї багатоманітності життя при будь-яких умовах (В. І. Гарбузов).

Адаптаційні можливості – це ті якості, які забезпечують цю здатність. Адаптивність в контексті освіти тлумачать як можливість пристосування, узгодження процесу навчання, враховуючи вибір темпу навчання, діагностику досягнутого рівня опанування матеріалу, надання щонайширшого діапазону різноманітних засобів для навчання, що робило б його придатним для більш широкого контингенту користувачів [2, с. 134].

Слід зосередити увагу й на тому, що адаптація – це двосторонній процес: людина не тільки сама пристосовується до нових обставин, а й пристосовує середовище до власних потреб, створює певну систему життєзабезпечення.

Важливою ознакою успішної діяльності педагога в сучасних умовах є його здатність до адаптації. Викладачі повинні вміти працювати в постійно мінливому середовищі та адаптувати методи навчання до студентів, ресурсів, практики та вимог. Постійні зміни в освітньому середовищі, особливо перехід до змішаних форматів навчання, які включають технології, змушують вчителів адаптуватися. Використання сучасних освітніх технологій на лекціях і семінарах може полегшити навчання на всіх рівнях. В нагоді виступають адаптивні моделі змішаного та дистанційного навчання у синхронному й асинхронному режимах, напрацьовані під час пандемії.

Асинхронний режим – це коли взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання здійснюється із затримкою в часі. При чому застосовуються інтерактивні освітні платформи, електронна пошта, форуми, соціальні мережі тощо.

Для організації навчання в асинхронному режимі вчитель надає учням для опрацювання різноманітні навчальні матеріали (відео та аудіо, презентації, віртуальні музеї та бібліотеки тощо) та завдання для перевірки і оцінювання знань. Учні вивчають та виконують завдання у зручний для себе час, у власному темпі та комунікують із учителем різними способами.

Синхронний режим – це взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники одночасно перебувають в електронному освітньому середовищі або спілкуються за допомогою засобів аудіо-, відеоконференції. Зазвичай це онлайн заняття.

В умовах дистанційного навчання налагодження комунікації зі студентами проходить за допомогою різноманітних освітніх платформ та месенджерів: Google Classroom, Moodle, Telegram, WhatsApp, Google Meet, Zoom, MyOwnConference та ін.

Прикладом адаптації з боку викладача може бути коригування темпу заняття, щоб краще залучити студентів, мінімізувати розчарування, коли урок іде не так, як було заплановано, або скорегувати свій підхід до співпраці, щоб краще працювати з новими колегами.

Крім того, оскільки індустрія технологій продовжує розвиватися, викладачі повинні бути в змозі йти в ногу з інноваціями, які приносять користь студентам. Викладачі, як правило, почуваються краще, коли вони добре адаптовані. А це, в свою чергу, впливає на успішність студентів.

Час вимагає від педагогічних працівників цифрової грамотності. Викладачі повинні постійно шукати можливості навчання (вебінари, курси, посібники в різних форматах тощо).

Умови сьогодення створюють певні перешкоди для учасників освітнього процесу. Серед них можна виділити наступні: погіршення безпекової ситуації в місцях навчання, відсутність сучасних технічних засобів або їх низька якість; відсутність світла та безперебійного доступу до мережі Інтернет; перебої в доступі до віддалених ресурсів, що може призвести до втрати або пошкодження даних; ускладнений доступ до лабораторій; відсутність окремого кабінету (кімнати) задля усунення зовнішніх факторів, що заважатимуть навчальному процесу тощо.

Зі свого боку викладачі зіштовхуються з наступними труднощами: відсутність спілкування з безпосереднім контактом зі студентами, тому їх знання не можна достовірно оцінити; відсутність контролю за самостійним виконанням завдань; відсутність прямого контакту з колегами, який міг би усунути певні проблеми; неможливість відвідувати достатню кількість навчальних занять для оволодіння новітніми технологіями, невміння надати прямі пояснення конкретним студентам; складність організації спільної діяльності; значні зусилля у підготовці до онлайн-занять; велика кількість студентів, одночасно підключених до онлайн-курсів, призводить до регулярного призупинення таких курсів; значне збільшення часу роботи за екраном монітора, що погіршують загальний фізичний та психічний стан викладачів, а також члени родини, які також перебувають на дистанційному режимі навчання чи роботи. Усі

ці чинники можуть призводити до підвищення індексу вигорання педагогічних працівників.

Варто зауважити, що в умовах воєнного часу зростає потреба у посиленні психологічних функцій педагогів у професійній діяльності. Вони відповідають за постійний зв'язок з групою, психологічну стійкість і врівноваженість студентів. Серед них:

1. Уміння налагодити навчальний процес так, щоб студенти могли справлятися зі стресом і не боятися приймати рішення в умовах невизначеності.
2. Уміння впевнено приймати рішення, дивитися на загальну ситуацію та зберігати внутрішній спокій у критичні моменти.
3. Здатність зберігати людяність та будувати стосунки, зберігати впевненість в успіху свого учня та завжди бути відкритим до діалогу.
4. Здатність досягти перцептивної сторони спілкування.
5. Здатність швидко реагувати та пропонувати нові плани в мінливих умовах, використовувати інтуїцію та емоційний інтелект, розвивати нелінійне мислення.

Специфічні проблеми викладачів у процесі онлайн-освіти призводять до неможливості приділяти достатньо уваги науковій діяльності, організаційно-методичній роботі тощо.

Сьогодні життя всіх учасників на території України знаходиться під реальною загрозою, тому безпека життя та здоров'я людини – це перша ланка, а якість освітнього процесу стала другорядною.

«Українська освіта поранена, але жива і бореться», – сказав Сергій Шкарлет під час виступу на Світовому освітньому форумі в Лондоні.

Отже, аби вижити, практично всі живі істоти повинні вміти адаптуватися до навколишніх умов. У сучасному мінливому світі здатність пристосовуватися може бути важливішою, ніж будь-коли, як для викладачів, так і для студентів.

Список використаних джерел

1. Шишкіна М. Перспективні технології розвитку системи електронного навчання. *Інформаційні технології в освіті*. 2011. Вип. 10. С. 132–139.
2. Selye, H. (1950) *Stress: The Physiology and Pathology of Exposure to Stress*. ACTA Publications, Montreal.

Єлизавета ДАНИЛЕЙКО

ІСТОРІЯ ЗАСНУВАННЯ І СТАНОВЛЕННЯ КИЇВСЬКОГО ФРЕБЕЛІВСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ

Україна славиться своїми закладами вищої освіти про які відомо у цілому світі, ефективність навчального процесу яких була перевірена часом та поколіннями студентів. Неперевершеним за значенням, змістом навчальних дисциплін і формами діяльності вважається Київський Фребелівський педагогічний інститут.

Діяльність Фребелівського педагогічного інституту доцільно досліджувати у поєднанні з аналізом розвитку вищої освіти в Україні наприкінці XIX – на початку XX століть. Грунтовні дослідження відображені у працях відомих науковців, організаторів освіти, громадсько-педагогічних діячів цього періоду: В. І. Вернадський, І. І. Огієнко, М. С. Грушевський, С. Ф. Русова, О. І. Дорошенко, М. М. Ланге, М. І. Пирогов, І. М. Стешенка та інших.

Варто вказати тенденції розвитку тогочасної системи вищої освіти: демократизація, гуманізація, регіоналізація вищої освіти, єдність загальної і професійної освіти, інтеграція вищої освіти, науки та виробництва, різноманіття форм та типів вищих